

МЕДІАЦІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОДОЛАННЯ ЦІННІСНИХ РОЗРИВІВ У ПОСТКРИЗОВОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Іванова В. О.

*здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Міжнародний університет
м. Одеса, Україна*

Посткризові суспільства (після воєн, глибоких політичних переворотів або соціальних колапсів) зазвичай характеризуються не лише економічною руйнацією, а й глибокою внутрішньою фрагментацією. Найскладнішим викликом стають *ціннісні розриви* – ситуації, коли різні групи населення мають фундаментально відмінні уявлення про справедливість, минуле, майбутнє та «правильний» розвиток держави.

У таких умовах традиційні правові та адміністративні механізми часто безсилі, оскільки вони працюють із фактами, а не з сенсами. Тут на авансцену виходить *медіація* – не просто як спосіб вирішення спорів, а як філософія відновлення соціальної тканини.

Криза оголює приховані конфлікти. Ціннісний розрив – це не просто «різниця в думках». Це конфлікт ідентичностей. Основні лінії розлому зазвичай проходять через: 1) *ставлення до минулого* (героїзація одних постатей проти їхнього засудження іншими); *візія майбутнього* (вибір геополітичного курсу або моделі суспільного устрою); *справедливість* (питання люстрації, амністії та «ступеня провини» тих, хто залишився в епіцентрі кризи).

Коли ці розриви стають токсичними, суспільство переходить у стан «холодної внутрішньої війни», де інша сторона сприймається не як опонент, а як ворог. Так, наприклад, судовий процес або директивні рішення влади працюють за принципом «*виграв-програв*». У суді одна сторона визнається правою, інша – ні. Для ціннісного конфлікту це згубно: група, яка «програла», відчуває себе приниженою, що закладає фундамент для нової кризи.

Медіація пропонує перехід до парадигми *win-win* (або *взаємного прийняття*). Її мета в посткризовому суспільстві – не переконати іншого, а змінити якість взаємодії між ними.

Так, у посткризовому суспільстві люди бояться висловлювати справжні побоювання через ризик агресії. Медіатор створює середовище, де діють правила поваги, де кожен має право бути почутим без негайної оцінки чи покарання.

Ціннісні конфлікти живляться узагальненнями («вони всі зрадники», «вони всі радикали»). Медіація через техніку активного слухання та перефразування допомагає побачити за ідеологічним ярликом живу людину з її страхами, болем та потребою у безпеці. Виявляється, що базові потреби

(безпека дітей, стабільність, повага) у сторін часто ідентичні, попри різні політичні гасла.

Класичні переговори зосереджені на «позиціях» (чого я хочу). Медіація заглиблюється в «інтереси» та «цінності» (чому це для мене важливо). Коли сторони розуміють, що за радикальною позицією опонента стоїть страх втрати ідентичності, рівень агресії знижується.

В процесі нашого дослідження було виявлено, що для сталого результату медіація має працювати на трьох рівнях: *мікрорівень* (громади); *мезорівень* (інституції, а саме впровадження медіації в освіту, поліцію, органи самоврядування); *макрорівень* (масштабні фасилітовані дискусії щодо мовних питань, історичної пам'яті та стратегії національного розвитку).

У посткризовому контексті роль медіатора трансформується. Він стає не просто посередником у суперечці за межу паркану, а фасилітатором спільного діалогу. Він має бути нейтральним; повинен володіти «культурною компетентністю» – розуміти коди та болі обох сторін; має працювати з травмою, оскільки ціннісні розриви в кризові часи завжди замішані на колективній травмі. Проте медіація – не магічна паличка. Вона має свої обмеження: добровільність, час, ризик маніпуляцій.

Медіація в посткризовому суспільстві – це інструмент *реставрації довіри*. Вона не прагне зробити всіх однаковими або змусити всіх любити одне одного. Її завдання – навчити людей жити поруч, попри розбіжності, і вирішувати конфлікти без насильства.

Підсумовуючи, слід зазначити, що медіація в посткризовому суспільстві це *стратегічний інструмент національної стійкості*, який працює з першопричинами суспільної нестабільності – зневірою, страхом та відчуженням.

1. Головний результат успішної медіації в умовах ціннісних розривів – це не досягнення однастайності. Так, медіація дозволяє побудувати модель «складної єдності», де громадяни можуть мати фундаментально різні погляди на історію чи культуру, але залишаються об'єднаними спільними правилами гри та повагою до гідності іншого. Це перехід від толерантності (яка часто є лише пасивним терпінням) до активного співіснування.

2. Ціннісні розриви – це ідеальний ґрунт для популізму та авторитаризму. Коли суспільство розколоте, з'являється запит на «сильну руку», яка б навела порядок і пригнітила «чужих». Розвиток медіаційних практик повертає суб'єктність громадам. Таким чином, медіація стає природним захисним бар'єром для демократії.

3. Не варто недооцінювати прагматичний аспект. Суспільство з глибокими внутрішніми конфліктами витрачає колосальні ресурси на внутрішнє протистояння. Медіація дозволяє переспрямувати цей енергетичний ресурс із деструкції на творення. Стабільний соціальний мир, побудований на глибокому діалозі, а не на замовчуванні проблем, є фундаментом для інвестиційної привабливості та сталого розвитку.

4. Посткризове відновлення звичай проходить через стадію «негативного миру» (просто відсутність відкритого конфлікту). Медіація прокладає шлях до «позитивного миру» – стану, коли соціальні інститути

працюють на справедливість, а конфлікти стають не загрозою, а рушійною силою для розвитку та вдосконалення суспільних відносин.

Таким чином, медіація – це тривала інвестиція в людський капітал. У посткризовий період вона має стати частиною державної політики, інтегруватися в освітні програми та систему державного управління. Лише через інституціалізацію діалогу ми зможемо перетворити ціннісні розриви з «ліній фронту» на «точки зшивання», створюючи нову соціальну тканину, здатну витримати будь-які історичні виклики.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-614-3-2-85>

ОСОБИСТІСНА ЗДІЙСНЕНІСТЬ ТА ОСОБИСТІСНА РЕАЛІЗОВАНІСТЬ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В УМОВАХ ХРОНІЧНОГО ВОЄННОГО СТРЕСУ

Каткова М.

здобувачка 2 курсу спеціальності Психологія

Міжнародний університет

*Науковий керівник: **Бедан В. Б.***

кандидат психологічних наук, доцент,

доцент кафедри педагогіки та психології

Міжнародний університет

м. Одеса, Україна

Повномасштабна військова агресія проти України спричинила глибокі трансформації у всіх сферах суспільного життя та суттєво вплинула на психологічний стан молодого покоління. Студентська молодь опинилася в умовах необхідності одночасно продовжувати професійне становлення та адаптуватися до тривалого воєнного стресу, пов'язаного із загрозою безпеці, невизначеністю майбутнього, втратою стабільності, вимушеними змінами місця проживання, дистанційним або змішаним навчанням. Така ситуація створює значне психологічне навантаження, впливаючи на внутрішні ресурси особистості, мотивацію, життєві плани та можливості самореалізації.

У цьому контексті особливої актуальності набуває вивчення особистісної здійсненності та особистісної реалізованості як важливих показників психологічного благополуччя та життєстійкості. Дані конструкти відображають здатність людини реалізовувати власний потенціал, досягати значущих цілей, будувати життєву перспективу та підтримувати суб'єктивне відчуття цілісності й продуктивності життя. Для